

Araştırma Makalesi/ Research Article

Özel Eğitim Merkezine Devam Eden Öğrencilerde Teknoloji Kullanımı ve İnternet Bağımlılığının İncelenmesi

Analysis of Technology Use and Internet Addiction in Students Attending to Private Education Center

Özgenaz Özvatan¹ Sebahat Altundağ²

¹Pamukkale Üniversitesi Hastaneleri, Anestezi Yoğun Bakım Ünitesi, Denizli, TÜRKİYE

²Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Denizli, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt: 28/03/2023

Kabul tarihi/ Date of acceptance: 11/10/2023

© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Türkiye, Published online: 04/06/2024

ÖZ

Amaç: Çalışma, özel eğitim merkezine devam eden öğrencilerde teknoloji kullanımı ve internet bağımlılığının belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı ve kesitsel olarak yapılmıştır.

Yöntem: Araştırma Çamlık Özel Eğitim ve Mesleki Eğitim Merkezi'nde eğitim gören 9-18 yaş grubu 159 öğrenci ve ebeveynleri ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma için etik kurul onayı, kurum izni ve ebeveyn onamı alınmıştır. Veriler, Aile-Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği ve Özel Eğitime Devam Eden Çocuğun Teknoloji ve İnternet Kullanımı formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, aritmetik ortalama, standart sapma, Independent t-testi, One-Way Anova testi, Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmada, öğrencilerin internet bağımlılık ölçeği puan ortalamaları 23.43±16.34 olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin aile-çocuk internet bağımlılık düzeyinin odasında televizyon bulunmayanlarda daha düşük olduğu belirlenmiştir (p=0.003). İnternet kaynaklı sık sık geç uyuyanların, hiç geç uyumayanlara oranla (p=0.033) internet bağımlılık düzeyi yüksek bulunmuştur.

Sonuç: Bu sonuçlara göre özel eğitim merkezine devam eden öğrencilerin, internet bağımlılıklarının olmadığı belirlenmiştir. Özel eğitime devam eden öğrencilerin zamanlarını daha verimli ve değerli geçirmeleri açısından, gelişim düzeylerine uygun olarak düzenlenmiş sosyal faaliyetler hakkında ebeveynlere ve kurumlara bilgilendirilmelerin yapılması önerilebilir.

Anahtar kelimeler: İnternet bağımlılığı, özel eğitim, teknoloji bağımlılığı

ABSTRACT

Objective: The study was conducted in a descriptive and cross-sectional way to determine the use of technology and internet addiction in students attending special education centers.

Methods: The research was conducted with 159 students between the ages of 9-18 and their parents studying in Province Çamlık Special Education and Vocational Education Center. Ethics committee approval, institutional permission, and parental consent were obtained for the study. The data were collected using the Family-Child Internet Addiction Scale and the Technology and Internet Usage form of the Child Attending Special Education. Descriptive statistics, arithmetic mean, standard deviation, Independent t-test, One-Way Anova test, Shapiro-Wilk test were used in analyzing the data.

Results: In the study, the average score of the students on the internet addiction scale was determined as 23.43±16.34. It was determined that the students' family-child internet addiction level was lower in those who did not have a television in their room (p=0.003). The level of internet addiction was found to be higher in those who frequently sleep late due to the internet than in those who never sleep late (p=0.033).

Conclusion: According to these results, it was determined that the students attending the private education center did not have internet addiction. For the children who attend special education to spend their time more productively and preciously, it may be suggested to direct parents and institutions about social activities organized for their development.

Keywords: Internet addiction, special education, technology addiction

ORCID IDs of the authors: ÖÖ: 0000-0001-6055-4599; SA: 0000-0002-7902-6451

Sorumlu yazar/Corresponding author: Doç. Dr. Sebahat Altundağ

Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Denizli, TÜRKİYE

*Bu çalışma 5 Kasım 2022 tarihinde Pediatrik Rehabilitasyonda Güncel Yaklaşımlar Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

e-posta/e-mail: saltundag@pau.edu.tr

Atf/Citation: Özgenaz Ö, Altundağ S. (2024). Özel eğitim merkezine devam eden öğrencilerde teknoloji kullanımı ve internet bağımlılığının incelenmesi. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 7(2), 524-534. DOI:10.38108/ouhcd.1272415

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Teknoloji, insanlığın en önemli buluşlarından birisi olup, yaşamı ciddi anlamda değiştirmiş ve geliştirmiştir. Yaşamın her alanında teknoloji aktif bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır (Ektiricioğlu ve ark., 2020; Küçükvardar ve Tıngöy, 2018). Teknoloji ve interneti, çağın en etkili araçlarından biri olarak tanımlamak mümkündür (Gökçearslan ve Günbatar, 2012). Özellikle internet ağının oluşturulmasından sonra internet ile birlikte kullanılan araçlara (bilgisayarlar, akıllı telefonlar, oyun konsolları vb.) ilgi artmıştır (Güler ve ark., 2017). Bu bağlamda teknolojik cihazlar ile internet ağını birbirinden ayrı düşünemeyiz.

Teknoloji kullanımı, teknolojik araç ve sistemlerin günlük yaşam da veya iş dünyasında kullanılması anlamına gelir. Teknoloji kullanımı, çok çeşitli alanlarda gerçekleştirilebilir; işlevsel ve eğlence amaçlı olabilir. İnternet ile birlikte teknolojik araçların amaçsızca, gereğinden fazla kullanılması ile insanların yaşantılarında büyük çaplı değişimler meydana gelebilmektedir. Bu değişimler insan yaşamı üzerinde olumsuz etkiler oluşturabilmektedir (Ektiricioğlu ve ark., 2020; Küçükvardar ve Tıngöy, 2018). İnternet bağımlılığı, kişinin interneti aşırı, kontrolsüz bir şekilde kullanması, kullanımı isteğinin önüne geçmemesi sonucu günlük yaşam, iş, eğitim veya sosyal ilişkilerde sorunlara neden olan bir davranışsal bağımlılık türüdür (Alyanak, 2016).

Özel eğitime devam eden çocukların, interneti yanlış ve yoğun kullanmaları kişiliklerine zarar verebilmektedir (Mathiak ve Weber, 2006). Özellikle çevrimiçi oyunlar çocukların kişiliğini, günlük yaşamlarını şekillendirebilmektedir (Goodale, 2005). Aynı zamanda, sürekli internetle meşgul olmak, özel eğitime devam eden çocukların, kişiliğini şekillendirmede önemli bir bileşen olan kişiler arası ilişkileri ile gerçek yaşam ilişkileri ve akranlarıyla arkadaşlıklar geliştirme fırsatından mahrum bırakır (Boyd ve Ellison, 2007). İnternetin kullanımı, özel eğitime devam eden çocukların kişiliğine zarar verebilecek pek çok riski taşıması nedeniyle, önemlilik arz etmektedir (Vouglanis ve Drigas, 2022).

Özel eğitime ihtiyacı olan birey; “çeşitli nedenlerle bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren birey” olarak tanımlanmıştır (Resmi Gazete, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği 2018). Akranlarına göre anlamlı farklılığa sahip olan bireyler, özel eğitime ihtiyacı olan veya özel gereksinimli bireyler olarak

da ifade edilmektedir (Subakan ve Koç, 2019). Özel gereksinimli çocukların bilgisayar başında saatlerce vakit geçirmeleri internet bağımlılığı yaşamalarına neden olabilir. Ayrıca bunun sonucu olarak psikolojik ve sosyalleşme sorunları da yaşayabilirler (Rees ve Noyes, 2007; Yellowlees ve Shayna, 2007). Çağın teknolojisini kullanmak her bireyin kazanması gereken becerilerden biridir. Bu nedenle özel eğitime devam eden bireyler için de teknoloji kullanımı en doğal haktır (Şentürk ve Keskin, 2018).

Birçok araştırmacı, çevrimiçi oyun oynamanın dikkat eksikliği bozukluğunu şiddetlendirdiğini, dil gelişimini ve okuma becerisini geciktirdiğini belirlemiştir (Chan ve Rabinowitz, 2006; Mathiak ve Weber, 2006). Bunun yanında özel ihtiyaçları olan veya özel öğrenme güçlüğü olan çocukların internetle uğraşırken kişilerarası ilişkilerinde ve özellikle de canlı iletişimde daha da problemliler oldukları görülmektedir (Salimkhan vd., 2010; Vouglanis ve Drigas, 2022). Otizm spektrum bozukluğu olan erkek çocukların günde 2,1 saatini video veya bilgisayar oyunlarına harcadığını ve bunun sorunlu oyun kullanımıyla bağlantılı olduğunu belirlenmiştir (Maruzek ve Engelhardt, 2013a, 2013b). Ayrıca, yeni teknolojiler öğrencilerde izolasyon, bağımlılık ve hareketsizlik yaratabilir. İnternet ve teknolojik cihazlar yeni iletişim geleneklerini şekillendirmekte ve sosyal uyum sorunları yaratmaktadır (Matsuba, 2006).

Türkiye’de internet bağımlılığı ile ilgili çalışmaların daha çok ergenler ve üniversite öğrencileri üzerinde yoğunlaştığı, özellikle bu dönemin internet bağımlılığı açısından bir risk grubu olduğu belirtilmektedir. Ancak Türkiye’de daha önce özel eğitime devam eden öğrencilerin teknoloji kullanımı ve internet bağımlılığı düzeyleriyle ilgili bir araştırmada bulunulmadığı, yönündedir. Bu nedenlerle, araştırmada özel eğitim merkezine devam eden öğrencilerin teknoloji kullanımı ve internet bağımlılığının incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın soruları:

- Özel eğitim merkezine devam eden öğrencilerde aile-çocuk internet bağımlılığı düzeyi nedir?
- Özel eğitim merkezine devam eden öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ile aile-çocuk internet bağımlılığı arasında ilişki var mıdır?
- Ebeveynlerin, çocuklarının evdeki teknolojik cihazları kullanımına ilişkin verdiği yanıtlarla aile-çocuk internet bağımlılık ölçeği arasında ilişki var mıdır?

• Özel eğitim merkezine devam eden öğrencilerin teknoloji kullanımı ile aile-çocuk internet bağımlılığı arasında ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Türü

Araştırma, tanımlayıcı ve kesitsel niteliktedir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bir ilde bulunan Özel Eğitim ve Mesleki Eğitim Merkezine devam eden tüm (N=255) öğrenciler çalışmanın evrenini oluşturmaktadır (İlde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin öğrenim gördüğü tek eğitim kurumudur. Bu nedenle bu okul tercih edilmiştir ve evren olarak alınmıştır). Bu evreni temsil edebilecek örneklem büyüklüğünü saptamak için evreni bilinen örneklem hesaplama formülü uygulanmıştır (Özdamar, 2004).

$$n = \frac{N \cdot \sigma^2 \cdot Z_{\alpha}^2}{(N-1) \cdot d^2}$$

N: Evren birim sayısı,

n: Örneklem büyüklüğü

P: Evrendeki X'in gözlenme oranı,

Q (1-P): X'in gözlenmeme oranı

Z_α: α= 0.05, için 1.96, değerleri

d= Örneklem hatası

σ= Evren standart sapması

t_{α, sd}= sd serbestlik dereceli t dağılımı kritik değerleri (sd=n-1).

Buna göre çalışmaya dahil edilmesi gereken minimum katılımcı sayısı 153 olarak bulunmuştur. Çalışmaya katılmayı kabul eden 159 öğrenci ve ebeveynleri ile çalışma yürütülmüştür. Çalışmanın, internet bağımlılık ölçeği puanları ve günlük bilgisayar kullanımı durumları temel alınarak G*Power 3.1.9.7 programında yapılan post-hoc analizinde %74 (etki büyüklüğü 0.24, α=0.05); internet bağımlılık ölçeği puanları ve kendine ait cep telefonu olma durumlarına göre ise %78 güce ulaştığı belirlenmiştir (etki büyüklüğü 0.38, α=0.05). Çalışmada sınırdan örnekleme ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Sosyodemografik Bilgi Formu: Literatür doğrultusunda oluşturulan bu form, çocuk ve ebeveynlere yönelik tanıtıcı özellikleri içeren toplam 19 sorudan oluşmuştur. Bu form ebeveynlere (anne veya baba) uygulanmak için hazırlanmıştır. İlk 10 soru çocuğa ait kişisel bilgileri (çocuğun yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, yaşadığı yer, kimlerle yaşadığı, kardeş sayısı, tanı aldıkları yaşları, engel

türü, eğitilebilir engelinin olma nedeni), diğer 9 soru ise ailelerin kişisel bilgilerini (yaşı, ebeveynlerin öğrenim durumu, ebeveynlerin mesleği, ailenin sosyal güvencesi) içermektedir (Küçükvardar ve Tıngöy, 2018; Subakan ve Koç, 2019; Woods ve Scott, 2016). Sosyodemografik bilgi formları, özel eğitim merkezine devam eden çocukların ebeveynleri tarafından, 3-5 dakikalık bir sürede doldurulmuştur.

Aile-Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği: Ölçek, Eşgi (2014) tarafından geliştirilmiş ve dört alt boyut altında toplanmıştır. Likert tipi ölçekte, katılımcıdan “uygun değil”, “nadiren”, “arada sırada”, “çoğunlukla”, “çok sık” ve “devamlı” seçeneklerinden birini işaretlemesi istenmiştir. Aile-Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeğindeki seçeneklere sırasıyla 0 ve 5 arası puan verilmektedir. Ölçekte “sosyal soyutlanma” faktörü 1., 5., 6., 16. ve 17. maddelerden oluşan 5 maddeyi kapsamakta ve bireyin sosyalleşmesini engelleyen etmenler ile ilgili özellikleri belirlenmektedir. Ölçekte “işlevsizlik” olarak isimlendirilen 2., 7., 8., 9., ve 18. maddeler işlev bozukluğuna ait özelliklerle ilgili durumları belirlemektedir. Ölçekte “yoksunluk” faktörü 3., 4., 12. ve 19. maddeleri kapsamaktadır ve bu ifadeler eksiklik ve internet olmadığında ortaya çıkabilecek durumlara ait özellikleri kapsamaktadır. Ölçekteki dördüncü faktör ise 10., 11., 13., 14., 15. ve 20. maddelerde bulunan “kontrol güçlüğü” ile ilgili ifadeleri ölçmektedir. Ölçekten 80 ve üzeri puan alındığında “İnternet bağımlısı” olarak tanımlanmakta; 50–79 puan arası alındığında “sınırlı semptom gösterenler” ve 49 puan ve altı alındığında “semptom göstermeyenler” olarak tanımlanmaktadır. Aile-Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği ebeveynler tarafından, 5-8 dakikalık bir sürede doldurulmuştur. Ölçeğin Cronbach α iç tutarlılık katsayısı 1. alt boyut (sosyal soyutlanma) için 0.94; 2. alt boyut (işlevsizlik) için 0.85; 3. alt boyut (yoksunluk) için 0.89; 4. alt boyut (kontrol güçlüğü) için 0.91 ve ölçeğin bütünü için 0.91'dir (Eşgi, 2014). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach α iç tutarlılık katsayısı 1. alt boyut (sosyal soyutlanma) için 0.97; 2. alt boyut (işlevsizlik) için 0.88; 3. alt boyut (yoksunluk) için 0.92; 4. alt boyut (kontrol güçlüğü) için 0.94 ve ölçeğin bütünü için 0.94'dür.

Özel Eğitime Devam Eden Çocuğun Teknoloji ve İnternet Kullanımını Değerlendirme Formu: Bu form, özel eğitime devam eden çocuğun teknoloji ve internet kullanımını değerlendirmek amacıyla araştırmacılar tarafından literatür taraması yapılarak hazırlanmıştır (Küçükvardar ve Tıngöy,

2018; Mustafaoğlu ve ark., 2018; Subakan ve Koç, 2019). Form, öğrencilerin teknoloji ve internetle ilgili genel durum bilgilerini içeren 6 (1, 2, 3, 4, 5, 21), internet ile ilgili 3 (6, 7, 8), televizyon ile ilgili 4 (9, 10, 11, 12), bilgisayar (13, 14, 15, 16) ve telefon ile ilgili 4 (17, 18, 19, 20) soru olmak üzere toplam 21 görsel içerikli sorudan oluşmuştur. Bu form, özel eğitime gereksinim duyan çocukların görüşlerine ulaşabilmek için, onların dikkatlerini çekebilecek ve algılayabilecekleri görsel içeriklerden oluşmuştur. Formun değerlendirmesi katılımcının seçtiği görsel içeriklere göre sayı yüzde olarak yapılmıştır. Bu form, özel eğitime devam öğrenciler tarafından, 5-10 dakika arasında doldurulmuştur.

Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırma öncesi, Özel Eğitim ve Mesleki Eğitim Merkezinde eğitim gören öğrenciler ve ebeveynleri bilgilendirilmiştir. Araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşme tekniği ile ve 20-30 dakikalık bir sürede formların doldurulması sağlanmıştır. Yüz yüze görüşme sağlanamayan ebeveynlere, okul rehber öğretmenleri tarafından ebeveynlerden sözlü onay alındıktan sonra, zarf içinde anket verileri doldurulmaları sağlanmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmada elde edilen verilerin, istatistiksel analizinde SPSS paket programı kullanılarak hesaplanmıştır (Corporations I. B. M. IBM SPSS Statistics for Macbook (Version 24.0). Armonk, NY: IBM Corporations 2016). Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiklerin değerlendirilmeleri için sayı ve yüzde hesaplamaları, aritmetik ortalama ve standart sapma verilerinden yararlanılmıştır. Normallik varsayımları Shapiro-Wilk testi ile değerlendirilmiştir ve veriler normal dağılım gösterdiği için parametrik testler kullanılmıştır. Araştırmanın problemi ve alt problemleri dikkate alınarak Independent t-testi, tek yönlü varyans analizi (One-Way Anova testi), Post Power analizi yapılmıştır. Tüm sonuçların istatistiksel anlamlılığı $p < 0.05$ düzeyinde önemli olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışma öncesi Pamukkale Üniversitenin Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (Sayı no: 60116787-020/5386) ve araştırmanın yürütüleceği Denizli Çamlık Özel Eğitim Merkezinden yazılı izinler alınmıştır (Sayı no: 16605029/44-E.4950669). Araştırmaya dahil edilen 'Aile-Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği' için Türkçe'ye geçerlilik uyarlaması yapan yazar Eşgi (2014)'den mail yolu ile izin alınmıştır. Ayrıca anketleri doldurmaya başlamadan önce araştırmaya

katılan çocukların ebeveynlerinden (anne veya baba) yazılı onam alınarak, katılımcılara sözlü bilgilendirme yapılmıştır. Bilgilendirmede anket bilgilerinin gizli tutulacağı, çalışmanın gönüllük esasına dayalı olduğundan katılımcılardan ücret alınmayacağı ve araştırmaya katıldığı için ek ödeme yapılmayacağı, istedikleri zaman çalışmadan ayrılabilceği belirtilmiştir.

Bulgular

Çalışmaya katılan öğrencilerin, %29.6'sının 14 yaş ve altı, yarısından fazlasının (%64.2) lise düzeyinde öğrenim gördüğü, %56.6'sının erkek, büyük bir çoğunluğunun (%80.5) il merkezinde ve neredeyse tamamına yakınının (%95.6) ebeveynleri ile yaşadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin, %36.5'inin 5-8 yaş aralığında engel tanısı aldıkları bulunmuştur. Çocukların %72.3'ünün gelişme geriliği, %6.3'ünün öğrenme güçlüğü, %3.2'sinin epilepsi tanısının olduğu saptanmıştır. Çalışmaya katılan ebeveynlerin büyük çoğunluğunu anne (%83.8) ve en çok 36-40 yaş grubunda oldukları (%31.4); babaların ise 41-45 yaş (%36.5) grubunda olduğu belirlenmiştir. Hem annelerde hem de babalarda üniversite düzeyinde öğrenim durumuna sahip (%4.4) ebeveynlerin oranı çok düşük bulunmuştur. Annelerin büyük bir çoğunluğu (%71.8) ev hanımı, babaların ise işçi (%48.4) olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin yarısına yakını (%41.5) evlerinde üç telefon bulunduğunu, büyük bir çoğunluğu (%88.1) ise kendisine ait bilgisayarının ve tabletinin (%69.2) olmadığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların yarıdan fazlasının sosyal ortamda oyun oynamadıkları (%65.4), en çok telefon ile zaman geçirdikleri (%44.7), gün içinde %49.7'sinin 1-2 saat internette kaldığı, bu süreçte oyun oynadıkları (%74.2) belirlenmiştir (Tablo 1). Ayrıca televizyon izleme sürelerinin %48.4 oranında 1-2 saat olduğu, televizyon izleme nedeniyle bazen geç yattıkları (%56.0), televizyonda en çok dizi izledikleri (%55.2) belirlenmiştir (Tablo 1).

Katılımcıların aile-çocuk internet bağımlılık ölçeği puan ortalamaları Tablo 2'de verilmiştir. Ölçek genel puan ortalaması düşük (23.43 ± 16.34) düzeyde bulunmuştur. Ölçeğin sosyal soyutlanma, işlevsizlik ve yoksunluk alt boyutlarının puan ortalamaları benzer aralıkta iken en düşük puan ortalaması ise kontrol güçlüğü alt boyutuna aittir (Tablo 2). Öğrencilerin internet bağımlılık ölçeğinden aldıkları puanlar ile çocuğunun internet bağımlısı olduğunu düşünme ve çocuğun kendine ait

akıllı cep telefonun olma durumları arasında önemli farklılık olduğu bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 3).

Tablo 1. Öğrencilerin teknoloji kullanma durumları

Teknoloji Kullanma Durumları	n	%
Teknolojiyi sevme durumu		
Çok severim	95	59.7
Severim	52	32.7
Sevmem	12	7.5
En çok kullanılan uygulama		
Sosyal ağ kullanımı		
Evet	64	40.3
Hayır	95	59.7
Oyun oynama		
Evet	55	34.6
Hayır	104	65.4
Müzik dinleme		
Evet	59	37.1
Hayır	100	62.9
Google ve diğer siteleri ziyaret		
Evet	17	10.7
Hayır	142	89.3
İnternette arkadaş varlığı		
Evet	101	63.5
Hayır	58	36.5
Sahip olduğu cihaz		
Telefon		
Evet	86	54.1
Hayır	73	45.9
Bilgisayar		
Evet	19	11.9
Hayır	140	88.1
Televizyon		
Evet	59	37.1
Hayır	100	62.9
Tablet		
Evet	49	30.8
Hayır	110	69.2
En çok zaman geçirdiği teknolojik cihaz		
Telefon	71	44.7
Bilgisayar	41	25.8
Televizyon	47	29.6
Gün içinde internette kalış süresi		
1-2 saat arası	79	49.7
2-3 saat arası	28	17.6
3-4 saat arası	23	14.5
4 saatten fazla	29	18.2
İnternet kullanımı nedeniyle geç yatma (n=156)		
Sık sık	43	27.57
Bazen	72	46.15
Hiç	41	26.28
Teknoloji Kullanma Durumları		
İnternet oyun oynama		
Evet	118	74.2
Hayır	41	25.8
Gün içinde televizyon izleme süresi		
1-2 saat arası	77	48.4
2-3 saat arası	38	23.9
3-4 saat arası	21	13.2
4 saatten fazla	23	14.5
Televizyon izleme nedeniyle geç yatma (n=150)		
Sık sık	41	27.3
Bazen	84	56.0
Hiç	25	16.7
Televizyon programlarını sevme (n=152)		
Evet	116	76.3
Hayır	36	23.7
Televizyonda en çok izlenen program (n=154)		
Haber	16	10.4
Dizi-film	85	55.2
Belgesel	14	9.1
Çizgi film	39	25.3
Gün içinde bilgisayarda kalınan süre (n=142)		
1-2 saat arası	74	52.1
2-3 saat arası	30	21.1
3-4 saat arası	38	26.8
Bilgisayar kullanımı nedeniyle geç yatma (n=149)		
Sık sık	26	17.4
Bazen	66	44.3
Hiç	57	38.3
Bilgisayar programlarını sevme		
Evet	112	70.4
Hayır	47	29.6
Bilgisayarda en çok kullanılan uygulama		

Tablo 1. 'devam' Öğrencilerin teknoloji kullanma durumları

Sosyal ağ	Evet	54	34.0
	Hayır	105	66.0
Oyun	Evet	69	43.4
	Hayır	90	56.6
Müzik	Evet	58	36.5
	Hayır	101	63.5
Ödev-ders-araştırma	Evet	13	8.2
	Hayır	146	91.8
Gün içinde telefonda kalınan süre (n=150)	1-2	66	44.0
	2-3	34	22.7
	3-4	21	14.0
	4	29	19.7
Telefon kullanımı nedeniyle geç yatma (n=151)	Sık sık	38	25.2
	Bazen	75	49.6
	Hiç	38	25.2
Telefon programlarını sevme (n=149)	Evet	121	81.2
	Hayır	28	18.8
Telefonda en çok kullanılan uygulama			
Sosyal ağ	Evet	62	39.0
	Hayır	97	61.0
Oyun	Evet	58	36.5
	Hayır	101	63.5
Müzik	Evet	55	34.6
	Hayır	104	65.4
Ödev-ders-araştırma	Evet	10	6.3
	Hayır	149	93.7

Tablo 2. Aile-çocuk internet bağımlılık ölçeği puan ortalaması

Aile-Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği ve Alt Boyutları	n	Ort±ss	Medyan (Min-Max)
Aile-Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği	159	23.43±16.34	23 (0-64)
Sosyal Soyutlanma	159	1.29±0.85	1.2 (0-3.2)
İşlevsizlik	159	1.29±0.92	1.2 (0-3.2)
Yoksunluk	159	1.2±0.95	1.25 (0-3.75)
Kontrol Güçlüğü	159	0.96±0.87	0.83 (0-4.33)

Katılımcıların aile-çocuk internet bağımlılık ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları ile internette arkadaşı olan ve televizyona sahip olmama durumu arasında önemli farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Kendi odasında televizyon olmayanların ($26.32±16.11$) televizyonu olanlara oranla internet bağımlılık düzeyi daha yüksek ($18.53±15.67$) bulunmuştur (Tablo 4).

Çalışmada öğrencilerin internet bağımlılık ölçeğinden aldıkları puanlar ile internet kaynaklı geç uyuma durumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). İnternet kaynaklı sık sık geç uyuyanların ($27.88±15.35$), hiç geç uyumayanlara ($18.68±14.24$) oranla internet bağımlılık düzeyi yüksek bulunmuştur ($p=0.033$) (Tablo 5).

Çalışmada günlük bilgisayar kullanımı 3 saatten fazla olan öğrencilerin internet bağımlılık düzeyi, bilgisayar kullanımı 1-2 saat arası olanlara oranla daha fazla olduğu bulunmuştur ($p=0.016$). Sık sık bilgisayar kullanımı kaynaklı geç uyuyanların, internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür ($p=0.027$), (Tablo 6).

Tartışma

Bu çalışmada, özel eğitim merkezine devam eden öğrencilerde teknoloji kullanımı ve internet bağımlılığının incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmadan elde edilen bulgular iki başlık altında tartışılmıştır. Bunlar;

Özel Eğitim Merkezine Devam Eden Öğrencilerin Aile-Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeğinden Aldıkları Puanla İlişkin Bulgular

İnternet, doğru ve ölçülü kullanıldığında vazgeçilmez bir araç olarak ele alınmalıdır (Lee ve Chae, 2007). İnternetin özel gereksinimli çocukların hem eğitimi hem de eğlencesi için yararlı bir araç olduğu, ancak dengeli kullanılmadığında ciddi problemlere yol açabilecek bir araç haline gelebileceği ifade edilmektedir. Özellikle internetin yanlış kullanımı özel gereksinimli çocuğun kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü yanlış kullanım bu çocukların özgüvenini azaltmaktadır (Vouglanis ve Drigas, 2022).

Çalışmada, öğrencilerin aile-çocuk internet bağımlılık ölçeği puan ortalaması düşük düzeyde bulunmuştur (Tablo 2). Şentürk ve Keskin (2018)'in işitme engelli öğrenciler ile yaptıkları çalışmada %16.6'sının sınırlı belirti ve % 21.4'ünün patolojik düzeyde internet bağımlısı olduğu belirlenmiştir. Bozoglan ve Kumar (2022)'in çalışmasında, otizm spektrum bozukluğu olan çocukların (6-14 yaş arası) günde 3.86 saatini internette geçirdiklerini ve bu tür internette geçirilen saatlerin daha yüksek internet bağımlılığı düzeyleriyle pozitif ve anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu belirlendi.

Ebeveynler, internet bağımlılığının önlenmesinde ve hatta (eğer varsa) onunla baş etmede önemli bir rol oynamaktadır. Önleme konusunda çocuklarıyla kaliteli bir ilişki kuran, çocuklarıyla yeterince vakit geçiren, birlikte aktiviteler yapan ve çocuklarıyla birlikte internet kullanan ebeveynlerin bağımlı olmayacak çocuklar yetiştirme olasılıkları daha yüksektir. Yapılan çalışmada internet bağımlılık düzeyinin düşük bulunmasının çalışma ile literatürün farklarının olmasının sebebi, bağımlılığının belirlenmesine ilişkin kullanılan araçların farklı olmasına bağlı olabileceği; ebeveynlerin çocukları üzerindeki

denetimlerine, katılımcıların daha bilinçli kullanımında olmalarına bağlanabilir.

Özel Eğitim Merkezine Devam Eden Öğrencinin Teknoloji ve İnternet Kullanımına İlişkin Bulguları

Günümüzde teknolojik cihazlara ulaşımın kolay olması neden ile, aile içinde ve beraberinde çocuklarda da bu cihazlara sahip olma ve kullanma sıklığında yükselme görülmüştür (Arumugam ve ark., 2021). Öğrencilerin internet bağımlılık ölçeğinden aldıkları puanlar ile öğrencilerin yaşadığı evde kullandığı teknolojik cihazlara ilişkin özellikler karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin internet bağımlılık ölçeğinden aldıkları puanlar ile çocuğunun internet bağımlısı olduğunu düşünme ve çocuğun kendine ait akıllı cep telefonun olma durumları arasında önemli farklılık olduğu bulunmuştur (Tablo 3). Buna göre ebeveynlerinin internet bağımlısı olduğunu düşünen çocukların internet bağımlılık ölçeğinden aldıkları puanların daha yüksek olduğu görülmüştür. Ailelerin çocuklarının internet kullanım düzeylerine ilişkin farkındalığa sahip oldukları anlaşılmaktadır. Öğrencilerin internet bağımlılık ölçeğinden aldıkları puanları, kendine ait telefonu olma durumuna göre farklılaşmıştır. İnternet bağımlılık ölçeğinin alt boyutlarına bakıldığında, tüm alt boyutların puan ortalamaları kendine ait akıllı telefonun olma durumuna göre farklılaştığı görülmüştür. Buna göre kendine ait akıllı telefonu olan öğrencilerin ölçeğin tüm alt boyutlarında aldıkları puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur. En yüksek farklılığın kontrol gücüğü alt boyutunda olduğu görülmüştür (Tablo 5). Katılımcıların internet bağımlılıklarının olmamasına rağmen kendilerine ait akıllı telefona sahip olmanın bağımlılık puanlarını yükselttiği, akıllı telefon ile zaman geçirmenin bağımlılık üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Özel eğitime gereksinim duyan çocukların görüşlerine ulaşabilmek için onların dikkatlerini çekebilecek ve algılayabilecekleri görsel içerikli bir değerlendirme formu hazırlanmıştır. Öğrencilerin internet bağımlılık ölçeğinden aldıkları puanlar ile teknolojiyi sevme, sosyal ağ kullanma, oyun oynama, müzik dinleme, arama motorlarını kullanma, bilgisayar - tablete sahip olma ve en çok zaman geçirilen teknolojik araca göre önemli farklılıklar olmadığı belirlenmiştir (Tablo 4). Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin dışında yapılan çalışmalarda, internette geçirilen zamanın internet bağımlılığıyla ilişkili olduğunu göstermiştir (Anand ve ark, 2018; Demirel ve Bozoglan, 2016).

Tablo 3. Öğrencilerin yaşadıkları evdeki teknoloji cihazlarına ilişkin özellikleri ile aile-çocuk internet bağımlılık ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının karşılaştırılması

Evdeki Teknolojik Cihazlar		n	Ort ±ss	Test	p
Çocuğunun internet bağımlısı olduğunu düşünme durumu	Evet	60	29.83±16.08	3.912*	0.000
	Hayır	99	19.77±15.39		
Evdeki akıllı cep telefon sayısı	1-2	56	22.20±16.65	0.570**	0.567
	3	68	23.16±17.02		
	4-6	35	25.91±14.58		
Kendine ait akıllı cep telefonun olma durumu	Var	86	26.45±15.82	2.433*	0.016
	Yok	73	20.17±16.45		
Kendine ait bilgisayarın olma durumu	Var	19	22.21±14.67	0.345*	0.731
	Yok	140	23.59±16.60		
Tablet bulunma durumu	Var	49	24.08±17.15	0.336*	0.737
	Yok	110	23.14±16.04		

* Independent t testi

** One-Way Anova testi

Tablo 4. Öğrencilerin teknoloji kullanma durumları ile aile-çocuk internet bağımlılık ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasındaki ilişki

Teknoloji Kullanma Durumları		n	Ort ±ss	Test	p
Teknolojiyi sevme durumu	Çok severim	95	25.69±16.86	2.458*	0.089
	Severim	52	19.54±13.69		
	Sevmem	12	22.33±20.56		
Sosyal ağ kullanımı	Evet	64	24.84±15.26	0.896**	0.372
	Hayır	95	22.47±17.05		
Oyun oynama durumu	Evet	55	21.35±16.54	1.170**	0.244
	Hayır	104	24.53±16.21		
Müzik dinleme durumu	Evet	59	24.27±16.68	0.499**	0.619
	Hayır	100	22.93±16.21		
Google ve diğer siteler	Evet	17	22.18±14.14	0.333**	0.740
	Hayır	142	23.58±16.62		
İnternette arkadaş varlığı	Evet	101	25.73±16.31	2.381**	0.018
	Hayır	58	19.41±15.75		
Telefona sahip olma	Evet	86	24.99±15.61	1.599**	0.112
	Hayır	73	20.71±17.34		
Bilgisayara sahip olma	Evet	19	21.11±15.50	1.265**	0.208
	Hayır	140	24.58±16.70		
Televizyona sahip olma	Evet	59	18.53±15.67	2.977**	0.003
	Hayır	100	26.32±16.11		
Tablete sahip olma	Evet	49	25.73±17.93	1.098**	0.274
	Hayır	110	22.55±15.69		
En çok zaman geçirme	Telefon	71	24.02±16.57	2.840*	0.061
	Bilgisayar	41	27.26±14.78		
	Televizyon	47	19.17±16.65		

* One-Way Anova testi

** Independent t testi

Tablo 5. Öğrencilerin bilgisayar kullanım durumlarına göre aile-çocuk internet bağımlılık ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasındaki ilişki

İnternet Kullanım Durumu	n	Ort ±ss	Test	P	
Günlük internet kullanımı	1-2 saat	79	20.51±16.77	2.279*	0.082
	2-3 saat	28	24.59±15.70		
	3-4 saat	23	25.96±14.85		
	4 saat üstü	29	30.66±15.80		
İnternet kaynaklı geç uyuma (n=156**)	Sık sık ^a	43	27.88±15.35	3.503*	0.033
	Bazen ^{a-b}	72	23.19±17.13		
	Hiç ^b	41	18.68±14.24		
İnternet oyunu oynama	Evet	118	24.84±16.23	1.862***	0.065
	Hayır	41	19.37±16.18		

* One-Way Anova testi

** Değerler n üzerinden hesaplanmıştır.

*** Independent t testi

Aynı üst simgeler grup arasında farkın olmadığını, farklı üst simgeler grup arası farkın olduğunu gösterir.

Tablo 6. Öğrencilerin bilgisayar kullanım durumlarına göre aile-çocuk internet bağımlılık ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasındaki ilişki

Bilgisayar Kullanım Durumu	n	Ort ±ss	Test	p	
Günlük bilgisayar kullanımı (n=142*)	1-2 saat ^{a-c}	74	20.28 ±16.56	4.251**	0.016
	2-3 saat ^c	30	23.03 ±16.54		
	4 saat ve üstü ^{b-c}	38	29.78±15.77		
Bilgisayardan kaynaklı geç uyuma (n=149*)	Sık sık ^a	26	25.50 ±15.85	3.697**	0.027
	Bazen ^{a-b}	66	26.48 ±16.42		
	Hiç ^{c-a}	57	18.84 ±15.94		
Bilgisayar programı sevme	Evet	112	23.63 ±16.06	0.457***	0.618
	Hayır	47	22.36 ±16.45		
Bilgisayarda sosyal ağ	Evet	54	21.81 ±14.55	0.941***	0.349
	Hayır	105	24.26 ±17.20		
Bilgisayarda oyun	Evet	69	23.57 ±17.48	0.093***	0.926
	Hayır	90	23.32 ±15.51		
Bilgisayarda müzik	Evet	58	24.48 ±16.92	0.616***	0.539
	Hayır	101	22.82 ±16.06		
Bilgisayarda ödev ders	Evet	13	19.15 ±16.05	0.984***	0.327
	Hayır	146	23.81 ±16.37		

* Değerler n üzerinden hesaplanmıştır.

**One-Way Anova testi

*** Independent t testi

Aynı üst simgeler grup arasında farkın olmadığını, farklı üst simgeler grup arası farkın olduğunu gösterir.

Çalışma sonuçları literatürden farklı bulunmuştur. Katılımcıların özel gereksinimleri nedeniyle internete girmelerine rağmen, aile kontrollerinin olması nedeniyle uzun süre internet ortamında zaman geçirmedikleri düşünülmektedir.

Öğrencilerin internet bağımlılık ölçeğinden aldıkları puanlar ile internet arkadaşı olma ve kendi odasında televizyonu olmama durumları arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$) (Tablo 4). Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin, iletişim konusunda yaşadıkları problemlerin ve televizyona sahip olmamanın internet arkadaşına yönelmelerine neden olduğu söylenebilir. Özellikle özel eğitim merkezine devam eden çocukların, farklı kimlikler oluşturup, diğer oyuncularla işbirliği yapan çevrimiçi oyunlar oynayabilmektedirler (Oxanapalesh ve Koopman, 2004). Bu oyunları binlerce kullanıcıyla oynamak sosyal bir aktivite gibi görünse de aşırı oyun uzun süreçte problemlere yol açabilir. Öğrencilerin sosyalleşmek için interneti tercih etmeleri nedeniyle de internet kullanım süresi artmış olabilir.

İnternet bağımlılığının tedavisinde, bireyin vaktini nasıl geçirdiğini yeniden düzenlemek önemli bir adımdır. Burada amaç bireylerin günlük rutinini değiştirmek ve sanal alışkanlığını bırakabilmesi için yeni alışkanlıklara uyum sağlayabilmesini desteklemektir (Arısoy, 2009). Öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri günlük internet kullanımları ve internet oyunu oynama durumlarına göre farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$) (Tablo 5). Ancak literatürde günlük internet kullanımına göre internet bağımlılık düzeyinin artış gösterdiği sonuçlarına ulaşan çalışmalar bulunmaktadır (Çeliker ve Aşıroğlu, 2020; Gökçearslan ve Günbatar, 2012). Katılımcıların internet bağımlılığı düzeyinde olmamaları nedeniyle, günlük oyun oynama ve internet kullanımlarının da düşük düzeyde bulunduğu düşünülmektedir.

İnternet bağımlılığının zihinsel ve fiziksel yorgunluğu farklı şekilde etkileyip etkilemediğini inceleyen çalışmada, internet bağımlılığı olan ve internet bağımlılığı olmayanlar arasında hem fiziksel hem de zihinsel yorgunluk açısından anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bachleda ve Darhiri, 2018). Öğrencilerin internet bağımlılık ölçeğinden aldıkları puanlar ile internet kaynaklı geç uyuma durumu arasında farklılık olduğu belirlenmiştir ($p=0.033$) (Tablo 5). Buna göre sık sık internet kaynaklı geç uyuyanların, internet kaynaklı hiç geç uyumayanlara oranla internet bağımlılık düzeyi yüksek bulunmuştur ($p=0.033$). Alt boyutlara bakıldığında işlevsizlik ($p=0.025$) ve

kontrol gücü ($p=0.050$) alt boyutlarında internet kaynaklı geç uyuma duruma göre önemli farklılık oluşmuştur. Sık sık internet kaynaklı geç uyuyanların işlevsizlik ve kontrol gücüne yönelik puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Sosyal soyutlanma ve yoksunluk alt boyutlarında internet kaynaklı geç uyumaya göre puan ortalamalarında önemli farklılık oluşmamıştır ($p>0.05$). İnternet bağımlılığı ve tedavisi üzerine yapılan bir çalışmada, hatırlatıcı notlar kullanılarak veya internet süresi belirlenerek (örneğin bir saat) gerekirse alarm kurularak süre bittiğinde farklı bir etkinliğe geçilmesi önerilmiştir (Arısoy, 2009). Böylelikle internet kullanımı sınırlandırılarak internet kullanım süresi azaltılabilir.

Özel eğitime devam eden öğrencilerde de kullanımı basit yollarla gösterildiği zaman bilgisayar kullanımını sağlayabilmektedirler. Bilgisayar ve internet kullanımının artmasının nedenlerinden biri de eğlence ve oyun aracı olarak da kullanılmasıdır. Çalışmada internet bağımlılık düzeyinin, günlük bilgisayar kullanımı 3 saatten fazla olan öğrencilerde, 1-2 saat arası olanlara oranla daha fazla olduğu bulunmuştur (Tablo 6). Yapılan bir çalışmada otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocukların günde 2.1 saatini video veya bilgisayar oyunlarına harcadığı ve bunun sorunlu oyun kullanımıyla bağlantılı olduğu bildirilmektedir (Maruzek ve Engelhardt, 2013a, 2013b). Başka bir araştırmada ise (Dong ve ark., 2021), OSB olan çocukların, ekran tabanlı medyada (televizyon, bilgisayarlar, telefonlar vb.) normal gelişim gösteren akranlarından daha uzun süre (3.34 saat) harcadığı ve bunun şiddet derecesi ile bağlantılı olduğu bulunmuştur. Çocukların bilgisayar başında saatlerce vakit geçirmeleri nedeniyle internet bağımlılığı yaşamaları ve bunun sonucunda psikolojik ve sosyalleşme sorunları yaşayabilecekleri düşünülmektedir. Bu nedenlerle çocuklardaki bilgisayar ve internet kullanım sürelerini azaltmak için, evdeki bilgisayarın yatak odası değil, salon, oturma odası veya yemek odası gibi ortak bir alanda olması önerilebilir. Böylece çocuk bilgisayar kullanırken izolasyona zorlanmazken, ebeveynler de çocuğun ziyaret ettiği sitelerin içeriğini kontrol edebilir. Bu, internetin aile ortamında kullanımını teşvik ederek çocukların ziyaret ettiği web sitelerinin denetlenmesine yardımcı olur (Tsitsika ve Freskou, 2008).

İnternetin aşırı kullanımı, bireyin yaşamında akademik başarıyı etkilemekte, sosyal izolasyona ve beraberinde yalnızlığa neden olmakta, uyku kalitesinde düşme gibi birçok olumsuz sonuçlara yol

açabilmektedir (Ögel, 2014). Çalışmada bilgisayar kaynaklı geç uyuma durumunun internet bağımlılığı üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Çocukların sağlıklı büyüme ve gelişmeleri için uyku oldukça önemlidir. Öztürk ve arkadaşları (2018) çalışmalarında, katılımcıların ortalama uyku saatini 9.37 olarak bulmuşlardır (Öztürk ve ark., 2018). Sonuç olarak günlük bilgisayar kullanım sürelerinin internet bağımlılığını artırabildiği görülmüştür. Bunun yanı sıra bilgisayar kaynaklı geç uyumanın da internet bağımlılığını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak araştırmada öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin düşük olduğu, kendine ait telefonu bulunan öğrencilerin aile-çocuk internet bağımlılık düzeyinin daha yüksek olduğu, günlük bilgisayar kullanımı 4 saatten fazla olan öğrencilerin aile-çocuk internet bağımlılık düzeyi, 1-2 saat arası olanlara oranla daha fazla olduğu, öğrencilerin aile-çocuk internet bağımlılık düzeyi günlük internet kullanımına ve evde bulunan teknolojik cihazlara göre farklı olmadığı görülmüştür.

Çalışmanın Önerileri

- Özel eğitim merkezine devam eden öğrencilerin teknoloji kullanımı ve internet bağımlılıkları üzerinde kapsamlı, kendi katılımlarının olduğu çalışmaların yapılması,
- Gelişim düzeylerine uygun olarak düzenlenmiş sosyal faaliyetler hakkında ebeveynlere ve kurumlara bilgilendirmelerin yapılması,
- Yapılacak çalışmalarda öğrencileri etkin olmayan teknoloji ve internet kullanımından uzaklaştırabilmek için sosyal faaliyetleri destekleyen çalışmaların yapılması,
- Özel eğitim merkezlerde eğitime devam eden öğrencilerin kendilerini ve kişisel bilgilerini koruyabilmesi için eğitimler verilmesi önerilebilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma bir ildeki özel eğitim ve mesleki eğitim merkezinde eğitim alan çocuklarla sınırlıdır. Kullanılan anket formunun, sadece ebeveynler tarafından doldurulması araştırmanın diğer sınırlılığını oluşturmaktadır.

Teşekkür

Yazarlar araştırmaya katılan ebeveynlere ve çocuklara teşekkür eder.

Araştırmanın Etik Yönü/Ethics Committee Approval:

Çalışma öncesi Pamukkale Üniversitenin Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (Sayı no: 60116787-020/5386) ve araştırmanın yürütüleceği Denizli Çamlık Özel Eğitim Merkezinden yazılı izinler alınmıştır (Sayı no: 16605029/44-E.4950669).

Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir/kavram: SA, ÖÖ; Tasarım: SA, ÖÖ; Danışmanlık: SA Veri toplama ve/veya Veri İşleme: ÖÖ, SA; Analiz ve/veya Yorum: SA, ÖÖ; Kaynak tarama: SA, ÖÖ Makalenin Yazımı: SA, ÖÖ; Eleştirel inceleme: SA.

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Araştırmacılar herhangi bir çıkar çatışması belirtmemişlerdir.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Bu araştırma için finansal destek alınmamıştır.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- Özel eğitim merkezine devam eden öğrencilerin teknoloji kullanımı ve internet bağımlılıklarını ortaya koyan bir çalışma literatüre eklendi.
- Çalışma özel eğitim merkezine devam eden öğrencilerin teknoloji kullanımı ve internet bağımlılıklarının belirlenmesi ve gelecekte yapılması planlanan çalışmalara kaynak olması açısından önemlidir.

Kaynaklar

- Alyanak PDB. (2016). İnternet bağımlılığı. Klinik Tıp Pediatri Dergisi, 8(5), 20-24. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ktpd/issue/47771/595721>
- Anand N, Jain PA, Prabhu S, Thomas C, Bhat, A, Prathyusha PV, Bhat SU, Young K, Cherian AV. (2018). Prevalence of excessive internet use and its association with psychological distress among university students in South India. *Industrial Psychiatry Journal*, 27(1), 131-140. https://doi.org/10.4103/ipj.ipj_28_18
- Arısoy Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1), 55-67.
- Arumugam CT, Said MA, Farid NDN. (2021). Screen-based media and young children: Review and recommendations. *Malaysian Family Physician: the Official Journal of the Academy of Family Physicians of Malaysia*, 16(2), 7.
- Bachleda C, Darhiri L. (2018). Internet addiction and mental and physical fatigue. *The International Technology Management Review*, 7(1), 25-33.
- Bozoglan B, Kumar S. (2022). Parenting styles, parenting stress and hours spent online as predictors of child internet addiction among children with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 52(10), 4375-4383.

- Boyd DM, Ellison NB. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of computer-mediated Communication*, 13(1), 210-230.
- Chan PA, Rabinowitz T. (2006). A cross-sectional analysis of video games and attention deficit hyperactivity disorder symptoms in adolescents. *Annals of General Psychiatry*, 5(1), 1-10.
- Çeliker VB, Aşıroğlu S. (2020). Ortaokul öğrencilerinin internet bağımlılıkları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(11), 43-57.
- Demir V, Bozoglan B. (2016). Purposes of Internet use and problematic Internet use among Turkish high school students. *Asia Pacific Psychiatry*, 8(4), 269-277.
- Dong HY, Wang B, Li HH, Yue XJ, Jia FY. (2021). Correlation between screen time and autistic symptoms as well as development quotients in children with Autism Spectrum Disorder. *Frontiers in Psychiatry*, 12, 619994.
- Ektiricioğlu C, Arslantaş H, Yüksel R. (2020). Ergenlerde çağın hastalığı: Teknoloji bağımlılığı. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 29(1), 51-64.
- Eşçi N. (2014). Aile-çocuk internet bağımlılık ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2), 807-839.
- Gökçearslan Ş, Günbatar MS. (2012). Ortaöğrenim öğrencilerinde internet bağımlılığı. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 2(2), 10-24.
- Güler H, Şahinkaya Y, Şahinkaya H. (2017). İnternet ve mobil teknolojilerin yaygınlaşması: Fırsatlar ve sınırlılıklar. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 186-207.
- Goodale G. (2005). Video-game industry mulls over the future beyond shoot-'em- ups. *Christian Science Monitor* 97,11-13.
- Küçükvardar M, Tıngöy Ö. (2018). Teknoloji bağımlılığının semptomlar temelinde incelenmesi. *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology*, 9(35), 111-123.
- Lee S.-J., and Chae Y.-G. (2007). Children's internet use in a family context: Influence on family relationships and parental mediation. *Cyberpsychology & Behavior*, 10(5), 640-644.
- Mazurek MO, Engelhardt CR. (2013a). Video game use in boys with autism spectrum disorder, ADHD, or typical development. *Pediatrics*, 132(2), 260-266.
- Mazurek MO, Shattuck PT, Wagner M, Cooper BP. (2012b). Prevalence and correlates of screen-based media use among youths with autism spectrum disorders. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 42(8), 1757-1767. <https://doi.org/10.1007/s10803-011-1413-8>
- Mathiak K, Weber R. (2006). Toward brain correlates of natural behavior: fMRI during violent videogames. *Human Brain Mapp*, 27(12), 948-956.
- Matsuba KM. (2006) Searching for self and relationships online. *CyberPsychology&Behavior*, 9(3), 275-284.
- Mustafaoğlu R, Zirek E, Yasacı Z, Özdiçler AR. (2018). Dijital teknoloji kullanımının çocukların gelişimi ve sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5(2), 1-21.
- Ögel K. (2014). Sigara, alkol ve madde bağımlılığı tedavi programı (SAMBA): Uygulayıcılar için kaynak kitapçık. *Yeniden Yayınları, İstanbul*, s. 54-57. 2. basım.
- Öztürk A, Sezer TA, Tezel A. (2018). Evaluation of sleep and television viewing habits of primary school students. *Journal of Turkish Sleep Medicine*, 5(3), 73-80.
- Rees H, Noyes JM. (2007). Mobile telephones, computers, and the internet: Sex differences in adolescents' use and attitudes. *Cyber Psychology & Behavior*, 10(3), 482-484.
- Resmi Gazete, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği 2018, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm>
- Oxanapalesh K, Koopman C. (2004). Internet use and attitudes towards illicit internet use behavior in a sample of Russian College students. *Cyberpsychology & Behavior*, 7(5)53-58.
- Salimkhan G., Manago A, Greenfield P. (2010) The construction of the virtual self on myspace. *Journal of Psychosocial Research on Cyberspace Cyberpsychology*, 4, 1-18.
- Subakan Y, Koç M. (2019). Özel eğitim gereksinimli bireylerin gelişim ve eğitimlerinde kullanılan mobil cihazlar ve yazılımlar. *Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 3(2), 51-61.
- Şentürk Ş, Keskin A. (2018). İşitme engelli öğrencilerde internet bağımlılığı (Samsun Örneği). *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 51-60.
- Tsitsika A, Freskou A. (2008). Internet Use and Abuse. *Proceedings of the 1st State of The Art Adolescent Medicine Course*, pp. 21-30.
- Woods HC, Scott H. (2016). Sleepy teens: Social media use in adolescence is associated with poor sleep quality, anxiety, depression and low self-esteem. *Journal of Adolescence*, 51, 41-49.
- Vouglanis T, Drigas A. (2022). The internet addiction and the impact on the cognitive, psychological and social side of people's personality with disabilities. *Technium Social Science Journal*, 35, 93-110.
- Yellowlees P, Shayna M. (2007). Problematic internet use or internet addiction? *Computers in Human Behavior* 23, 1447-1453.